

Strateški ciljevi pomorskog turizma Republike Hrvatske

Pletikosić, Helena

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Maritime Studies / Sveučilište u Splitu, Pomorski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:164:253396>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository - Faculty of Maritime Studies - Split - Repository - Faculty of Maritime Studies Split for permanent storage and preservation of digital resources of the institution](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
POMORSKI FAKULTET U SPLITU

HELENA PLETIKOSIĆ

**STRATEŠKI CILJEVI POMORSKOG
TURIZMA REPUBLIKE HRVATSKE**

ZAVRŠNI RAD

SPLIT, 2022.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
POMORSKI FAKULTET U SPLITU

STUDIJ: POMORSKI MENANDŽMENT

**STRATEŠKI CILJEVI POMORSKOG
TURIZMA REPUBLIKE HRVATSKE**

ZAVRŠNI RAD

MENTOR:

dr. sc. Vinko Vidučić

STUDENT:

Helena Pletikosić

(MB:0171280064)

SPLIT, 2022.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	I
ABSTRACT.....	II
1. UVOD.....	1
2. POMORSKI TURIZAM.....	3
2.1. VRSTE TURIZMA S NAGLASKOM NA POMORSKI TURIZAM.....	4
2.2. RAZVOJ POMORSKOG TURIZMA KROZ POVIJEST.....	9
3. POMORSKI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	11
3.1. AKTUALNI TRENDOVI ZA RAZVOJ POMORSKOG TURIZMA S NAGLASKOM NA REPUBLIKU HRVATSKU.....	11
3.2. VAŽNOST TEHNOLOGIJE U RAZVOJU POMORSKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	13
3.3. VAŽNOST ODRŽIVOG RAZVOJA ZA NAUTIČKI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	14
3.3.1. Temelj ostvarivanja strateških ciljeva.....	16
3.3.2. Načela održivog razvoja važna za nautički turizam.....	17
3.3.3. Čimbenici održivog razvoja nautičkog turizma.....	17
4. SWOT ANALIZA POMORSKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	19
5. STRATEŠKI CILJEVI POMORSKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	22
5.1. STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA HRVATSKOG TURIZMA DO 2010. GODINE 22	
5.2. STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA HRVATSKOG TURIZMA DO 2020. GODINE 23	
5.3. MJERE ZA IMPLEMENTACIJU STRATEŠKIH CILJEVA POMORSKOG TURIZMA.....	25
5.4. STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA HRVATSKOG NAUTIČKOG TURIZMA DO 2019. GODINE I MJERE IMPLEMENTACIJE.....	28
6. ZAKLJUČAK.....	32

LITERATURA.....	33
POPIS SLIKA I TABLICA.....	36

SAŽETAK

Pomorski turizam u priobalnim turističkim destinacijama posljednjih desetak godina sve više dobiva na značaju, a isti obuhvaća rekreativne morske aktivnosti koje obuhvaćaju krstarenje, jedrenje, nautičke sportove i slično. Kako bi turistička destinacija ostvarila svoj puni potencijal kroz pomorski turizam, potrebno je ulagati u turističke usluge i infrastrukturu, a ključnu ulogu u realizaciji punog potencijala turističke destinacije imaju strateški ciljevi. U završnom radu analiziraju se strateški ciljevi pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj, a isti su utemeljeni na nacionalnom zakonodavstvu i različitim strateškim planovima koji predstavljaju osnovu za razvoj pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj. Temeljni strateški ciljevi razvoja pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj odnose se na održivi razvoj koji obuhvaća ekološku, socijalnu i ekonomsku komponentu. Osnovna uloga strateških ciljeva je napredak pomorskog turizma, odnosno pozicioniranje Hrvatske kao turističke destinacije uz pomoć razvojnih načela i dugoročnih planova predviđenih strateškim planovima razvoja pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: pomorski turizam, strateški ciljevi, razvoj, infrastruktura, turistička destinacija.

ABSTRACT

Maritime tourism in coastal tourist destinations has become increasingly important in the last ten years, and it includes recreational maritime activities that include cruising, sailing, nautical sports and the like. In order for a tourist destination to realize its full potential through maritime tourism, it is necessary to invest in tourist services and infrastructure, and strategic goals have a key role in realizing the full potential of the tourist destination. The final paper analyzes the strategic goals of maritime tourism in the Republic of Croatia, and they are based on national legislation and various strategic plans that are the basis for the development of maritime tourism in the Republic of Croatia. The basic strategic goals of the development of maritime tourism in the Republic of Croatia relate to sustainable development, which includes the ecological, social and economic components. The main role of strategic goals is the progress of maritime tourism, ie positioning Croatia as a tourist destination with the help of development principles and long-term plans provided by strategic plans for the development of maritime tourism in the Republic of Croatia.

Key words: maritime tourism, strategic goals, development, infrastructure, tourist destination.

1. UVOD

Pomorski turizam u Republici Hrvatskoj je posljednjih godina sve popularniji oblik turizma za kojeg se odlučuje sve veći broj turista, te kao takav poprima posebnu dimenziju i važnost. Aktivnosti pomorskog turizma vezane su za turističke proizvode koji se odnose na vodene sportove (rekreacijske aktivnosti i regate). Daljnji razvoj pomorskog turizma je od iznimne važnosti jer značajno doprinosi ukupnom gospodarstvu Republike Hrvatske, što u konačnici je utjecalo na implementaciju strateških ciljeva za razvoj istog. Strateški ciljevi usmjereni su na revitalizaciju obalnih resursa kako bi se pomorski turizam u Republici Hrvatskoj doveo na novu razinu, odnosno kako bi se još više iskoristio geografski položaj i turistički potencijal Republike Hrvatske.

Predmet ovog završnog rada usmjeren je na analizu strateških ciljeva pomorskog turizma Republike Hrvatske koji su predviđeni različitim nacionalnim strategijama. Slijedom navedenog završni rad ima opći i specifični cilj. Za potrebe realizacije općeg cilja rada analizirana je važnost turizma u Republici Hrvatskoj, vrste pomorskog turizma i njegov razvoj kroz povijest. Nadalje, za potrebe realizacije specifičnog cilja rada prikazani su aktualni trendovi važni za razvoj pomorskog turizma i Hrvatsku te važnost tehnologije u razvoju pomorskog turizma. Isto tako, poseban naglasak je stavljen na održivi razvitak turizma u Republici Hrvatskoj, odnosno prikazani su temeljni strateški ciljevi koji su ključni za razvoj turizma. Nadalje, izrađena je SWOT analiza pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj te su prikazani i analizirani strateški ciljevi razvoja pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj.

Tijekom pisanja završnog rada korišteno je nekoliko znanstvenih metoda, a to su: metoda analize, metoda sinteze, metoda indukcije, metoda dedukcije te metoda komplikacije. U radu su korišteni sekundarni podaci, odnosno raspoloživa i dostupna stručna i znanstvena literatura i on-line izvori.

Završni rad podijeljen je u šest poglavlja. U uvodnom poglavlju definira se predmet završnog rada, ciljevi, metodologija te se prikazuje kratka struktura rada. U drugom poglavlju govori se općenito o pomorskom turizmu, odnosno o vrstama turizma s naglaskom na pomorski

turizam te razvoj pomorskog turizma kroz povijest. U trećem poglavlju naglasak je stavljen na pomorski turizam kroz povijest te aktualne trendove i važnost suvremene tehnologije u pomorskom turizmu. U četvrtom poglavlju donosi se analiza pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj, odnosno prikazuje se SWOT analiza pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj. Strateški ciljevi pomorskog turizma te mjere implementacije strateških ciljeva pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj prikazani su i objašnjeni u petom poglavlju. Šesto poglavlje je zaključak, a na kraju rada nalazi se popis literature, slika i tablica koje su korištene prilikom pisanja rada.

2. POMORSKI TURIZAM

U današnje je vrijeme turizam iznimno popularna aktivnost većine ljudi u razvijenom svijetu, te može biti domaći ili međunarodni. Kako bi se dala i razumjela definicija pomorskog turizma potrebno je ponajprije analizirati samu definiciju turizma koja predstavlja osnovu pomorskog turizma. Slijedom navedenog u stručnoj literaturi je istaknuto kako turizam predstavlja jedan od glavnih izvora prihoda u mnogim državama, a u brojnim odredištima upravo je turizam najvažnija gospodarska grana.

Drugim riječima, turizam (engl. *tourism*) predstavlja ukupnost svih odnosa i pojava koji proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, i to ukoliko je takvo putovanje poduzeto radi odmora i uživanja te se sa tim putovanjem ne vrši gospodarska djelatnost niti se ostvaruje mogućnost stalnog boravka. [19]

Do turističkog putovanja dovodi želja/težnja za zadovoljavanjem turističkih potreba koje se javljaju kada su zadovoljene osnovne ljudske potrebe, kao što su hrana, odjeća, obuća, stanovanje i slično. Nastanak turizma i zadovoljavanje turističkih potreba uvjetovala su dva osnovna čimbenika: slobodno vrijeme i raspoloživa sredstva. Slobodno vrijeme je ono koje nije utrošeno za podmirivanje gole egzistencije, a raspoloživa sredstva predstavljaju onu količinu novca koja preostaje nakon zadovoljenja važnijih, osnovnih ljudskih potreba. Dakle, turističke je potrebe bilo moguće ispuniti tek onda kada je ostvareno radno pravo čovjeka na korištenje (godišnjeg) odmora i kada je preostalo sredstava namijenjenih za neki od oblika rekreacije. Kada se uz potrebu, koju karakterizira osjećaj pomanjkanja nekog proizvoda/usluge zajedno sa željom da se ta potreba i zadovolji, osiguraju i ostali činitelji (vrijeme i sredstva), tada se može reći da se potrebe transformiraju u turističku potražnju.

Drugim riječima, turistička potražnja je ekonomska kategorija koja označava određenu količinu turističkih dobara i usluga koje budući turisti žele i mogu kupiti po određenoj cijeni. Ovdje se javljaju i čimbenici koji mogu zadovoljiti tu potražnju, tzv. nositelji turističke ponude u koje se ubrajaju prijevoznici, smještajni objekti, restorani itd. Pod turističkom ponudom podrazumijeva se količina robe i usluga koja se nudi po određenim cijenama s ciljem zadovoljavanja turističkih potreba. Turistička ponuda i turistička potražnja zajedno čine turističko tržište na kojemu se odigravaju poslovni odnosi i susreti obje tržišne strane.

Turističko se tržište, stoga, može definirati kao skup odnosa turističke ponude i turističke potražnje, a nastaje razmjennom turističkih dobara i usluga posredovanjem novca. S obzirom da se sve više ljudi uključuje u poslove i aktivnosti vezane za turizam, može se reći da je turizam važan dio društvene i gospodarske pojave.

Turizam uključuje: [3]

- **turiste** koji traže zadovoljenje različitih potreba, a, ovisno o njihovoj prirodi, izabiru turističko odredište koje će posjetiti i aktivnosti kojima će se baviti,
- **turistički sektor** je gospodarstvo koje pruža različita dobra i usluge turistima i na taj način ostvaruje prihod,
- **turističku zajednicu – domaćina** za koju je turizam (najčešće) izvor zapošljavanja, tj. prihoda, a, osim ljudi, obuhvaća i prostor koji turizam mijenja izgradnjom ili na neki drugi način.

2.1. VRSTE TURIZMA S NAGLASKOM NA POMORSKI TURIZAM

Budući da je turizam postao iznimno važna grana u Republici Hrvatskoj, svakodnevno se zapravo razvijaju nove vrste turizma. Tako se trenutno razlikuju sljedeće vrste turizma:[1]

- kulturni turizam,
- ekoturizam,
- pustolovni turizam,
- zdravstveni turizam (unutar kojeg se razlikuju *wellnessi* medicinski turizam),
- obalni turizam, pomorski turizam i turizam na unutarnjim vodama,
- planinski turizam,
- obrazovni turizam,
- sportski turizam te
- ruralni turizam.

Kulturni turizam je vrsta turizma koju odražava to da je primarna želja posjetitelja učiti, otkrivati, doživjeti te običi i vidjeti nematerijalne i materijalne znamenitosti kulturnog značaja kao i turističku destinaciju, odnosno proizvode u njoj. Ove se znamenitosti i proizvodi odnose na zajednicu osebnih emocionalnih, intelektualnih, duhovnih i materijalnih karakteristika

društva, a te karakteristike podrazumijevaju kulturnu i povijesnu baštinu, kulinarsku baštinu, arhitekturu i umjetnost, te ostale druge vrijednosti. Budući da je suvremeni način života rezultirao smanjenjem polariteta između rada i slobodnog vremena, uz porast educiranosti i kulturne razine pučanstva, to se očitovalo i kroz javljanje novog profila osobe sa određenim motivacijama, koje odražavaju najčešća dva motiva: noviteti i obrazovanje, koje se svakako može primijeniti u ovoj vrsti turizma.

Kao konačni rezultat razvio se ciljani aspekt kulturnog turizma kao kompleksni specifični koncept turizma, u koja se ubrajaju iskustva turista. Prevladavajući interes potražnje za sadržajima i objektima kulturnog značaja ono je što odlikuje taj oblik kulturnog turizma.

Pod konceptom kulturnog turizma uobičajeno se podrazumijevaju putovanja u koja se uključuju posjete i obilasci izvorima kulture, nezavisno o primarnim razlozima, s tim da je posjeta učinjena izvan mjesta stalnog prebivališta. Kulturni se turizam pojavljuje u više oblika, a isti su:[5]

- urbani (gradski) turizam,
- poslovni (kongresni) turizam,
- eko-gastronomski turizam,
- turizam umjetničkih atrakcija,
- vjerski ili religijski turizam i
- drugi selektivni oblici turizma.

Urbani (gradski) je turizam vrsta turizma koji se odvija u urbanim sredinama čiji se izvor kapitala ostvaruje putem trgovine, industrije, uprave te putem usluga. Gradske destinacije pružaju opširnu i raznovrsnu paletu tehnoloških, arhitektonskih, kulturnih, prirodnih i društvenih doživljaja i artikala za zabavu ali i za aktivnosti vezane uz posao.

Pod poslovnim turizmom podrazumijeva se oblik turizma u kojem se putuje zbog poslovnih i/ili profesionalnih motiva do destinacije izvan mjesta rada i boravka. Cilj takvog putovanja je sudjelovanje na poslovnom događaju, aktivnosti ili sastanku. Ono što određuje poslovni turizam su izložbe, sastanci i stručni skupovi. Poslovni se turizam može povezati s bilo kojim drugim oblikom turizma tijekom istog putovanja.

Gastronomski turizam je vrsta turizma čija je karakteristika da posjetitelj doživi to putovanje na način povezan s hranom kao i sa srodnim aktivnostima i proizvodima tokom putovanja.. Gastronomski turizam uz kreativna i nova, izvorna ili tradicionalna kulinarska

iskustva, uključuje i druge slične aktivnosti poput odlaska na kuharske radionice, obilasci lokalnih proizvođača te participiranje na festivalima hrane. [22]

Eno-turizam (vinski turizam), kao podvrsta gastronomskog turizma, odnosi se na turizam s ciljem posjećivanja vinograda i vinarija, kušanja, konzumiranja i kupnje vina, često na licu mjesta ili u neposrednoj blizini.

U uvjetima kada destinacija nema klasičnih oblika prirodnih i povijesnih atrakcija, što je slučaj u brojnim mega destinacijama masovnog turizma, javlja se potreba stvaranja novih tzv. „artificijelnih“ atrakcija koje mogu zaokupiti pozornost posjetitelja te osigurati relevantne turističko-gospodarske učinke.

Turizam artificijelnih atrakcija jest turizam koji obuhvaća posjete artificijelnim atrakcijama gdje je zadovoljavanje potrebe za zabavom primarni motivirajući faktor. Turizam često koristi megaspektakle koji imaju gospodarski (sajmovi), kulturološki (festivali i velike svjetske izložbe), sportski (olimpijade) i religijski (hodočašća) značaj i utjecaj na promidžbu gradova, a time i iznimne turističke efekte temeljene na velikom broju posjetitelja. [5]

Religijski (vjerski) turizam jedan je od najstarijih oblika turizma čiji se korijeni mogu naći u najranijim zajednicama kada su ljudi zbog religijskih obreda putovali i posjećivali svetišta, prelazeći pri tome i velike udaljenosti. Kroz povijest su takva mjesta postala središta vjerskih, ali i trgovačkih, kulturnih i ostalih događanja u pojedinim regijama i zemljama. U novije vrijeme riječ je i o ekonomski vrlo zanimljivom obliku turizma gdje se hodočasnici i drugim posjetiteljima pružaju različiti infrastrukturni, gastronomski, kulturni, zabavni i ostali sadržaji uz raznoliku turističku i trgovačku potrošnju. Budući da posljednjih godina turizam sve više napreduje, razvijaju se i neki *drugi selektivni oblici turizma*, od kojih su posebno interesantni filmski turizam i astro (svemirski) turizam.

Ekoturizam je oblik turizma temeljen na prirodi te je osnovna motivacija posjetitelja promatranje, učenje, otkrivanje, doživljavanje i uvažavanje biološke i kulturne raznolikosti s odgovornošću prema zaštiti cjelovitosti ekosustava i poboljšanja dobrobiti za lokalnu zajednicu. Ekoturizmom raste svijest o nuždi zaštite i njegovanja prirodnog okolišta i kulturnih dobara, kao i o očuvanju biološke raznolikosti., te se razvijaju posebni procesi upravljanja kojim se smanjuju negativni utjecaji na ekosustav.

Pustolovni je turizam oblik turizma koji se obično odvija u destinacijama i krajolicima s posebnim geografskim obilježjima, a pretežno se odnosi na tjelesnu aktivnost, kulturnu

razmjenu te aktivnosti u prirodi. U ovo se iskustvo može ubrojiti neki oblik stvarnog ili uočenog rizika i može zahtijevati znatan fizički i mentalni napor. Pustolovna putovanja obično uključuju aktivnosti u prirodi poput planinarenja, bungee jumping-a, penjanja po stijenama, raftinga, vožnje kajakom i kanuom. Osim toga, ova vrsta putovanja uključuje i ronjenje, brdski biciklizam te istraživanje kanjona.

Zdravstveni turizam uključuje one oblike turizma čija je dominantna motivacija promicanje fizičkog, duhovnog i mentalnog zdravlja kroz wellness i medicinske aktivnosti koje povećavaju mogućnost pojedinca da zadovolji svoje potrebe i bolje funkcionira u svom društvu i okruženju. Zdravstveni je turizam krovni pojam za podvrste *wellness* turizam i medicinski turizam.

Wellness turizam oblik je turizma kojem je cilj poboljšati i uravnotežiti glavna područja ljudskog života (uključujući fizičko, mentalno, emocionalno, profesionalno, intelektualno i duhovno područje).

Medicinski turizam je oblik turizma koji uključuje korištenje dokazanih invazivnih i neinvazivnih medicinskih resursa i usluga koje mogu uključivati terapije, liječenje, dijagnozu, rehabilitaciju te prevenciju.

Obalni turizam odnosi se na razonodu, zabavu i sportske aktivnosti poput surfanja, plivanja, sunčanja i sličnih aktivnosti koje se provode uz rijeku, more ili obalu. Za obalni turizam, blizina obale je uvjet za pružanje usluga i sadržaja.

Pomorski turizam označava aktivnosti na moru kao što su jedrenje, vožnja čamcem, krstarenje te nautički sportovi, uključujući povezane usluge te infrastrukturu na kopnu. Uz turizam na moru, prepoznajemo i turizam na unutarnjim vodama koji se odnosi na podjednake aktivnosti kao navedeno u potonjem.

Planinski turizam je oblik turizma koji se odvija na određenom uz to i na ograničenom prostoru poput planina i brda s jedinstvenim karakteristikama povezanim s određenim krajolikom, klimom, bioraznolikošću, topografijom te lokalnim značajkama i zajednicama. Ova vrsta ture uključuje široku paletu slobodnih i sportskih aktivnosti na otvorenom.

Obrazovni turizam oblik je turizma u kojem je osnovna motivacija posjetitelja uključivanje i iskustvo u učenju, samopoboljšanje, intelektualni razvoj te razvoj vještina. Obrazovni turizam odnosi se na širok spektar proizvoda i usluga vezanih uz akademske studije,

unapređenje vještina, školske izlete, sportsku edukaciju, tečajeve za razvoj karijere, jezične tečajeve i drugo. [22]

Sportski turizam oblik je turizma u kojem se iskustvo posjetitelja odnosi na sudjelovanje ili promatranje sportskog događaja koji općenito uključuje komercijalne i nekomercijalne aktivnosti natjecateljske prirode.

Ruralni, tj. seoski turizam oblik je turizma u kojem se iskustvo posjetitelja odnosi na širok spektar proizvoda i aktivnosti povezanih s prirodom, poljoprivredom, seoskim životom i kulturom, ribolovom i razgledavanjem.

Aktivnosti seoskog turizma odvijaju se u neurbanim (ruralnim) područjima sa sljedećim obilježjima: [1]

- niska gustoća naseljenosti,
- zemljišta i krajobrazi kojima prevladavaju šumarstvo te poljoprivreda,
- tradicionalna društvena struktura i način života.

Naime, u današnje doba koje je podređeno dinamičnim promjenama, tehnologiji, ali i nezdravom načinu života, sve više ljude vraća u djetinjstvo, tj. provođenje vremena kod baka i djedova na selu. Javlja se nostalgija za seoskim načinom života, tj. za micanjem od užurbane svakodnevnice, te stresnog i burnog načina života. Pokret ruralnog turizma animira ruralne ambijente, obnavlja prateće gospodarske aktivnosti karakteristične za selo, a potrebne novom potrošaču koji pokazuje sve veće zanimanje za boravak u ruralnim sredinama.

U svjetskoj i europskoj stručnoj terminologiji, tek krajem osamdesetih godina dvadesetog stoljeća, ruralni turizam postaje predmetom aktivnog i kontinuiranog istraživanja. Model prihvaćanja i razvijanja turizma u ruralnim sredinama razvija se i mijenja od svojeg nastanka do danas. Naime, u početku koncept ovakvog turizma predstavlja samo jedan oblik turizma i to infrastrukturno slabo razvijen. Međutim, njegova značajna uloga u revitalizaciji i transformaciji ruralnih područja počinju ga izdvajati kao poseban dio turizma koji se temelji na prirodnim resursima, ruralnom nasljeđu, ruralnom načinu života i ruralnim aktivnostima, odnosno aktivnostima u ruralnom prostoru.

2.2. RAZVOJ POMORSKOG TURIZMA KROZ POVIJEST

Prvi oblici pomorskog turizma pojavljuju se šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća, točnije 1957. godine kada je Thomas Cook osnovao prvu putničku agenciju, odnosno nakon Drugog svjetskog rata. Pomorski turizam je tad postao novi globalni fenomen, a nastao je kao reakcija na shvaćanje da se sve važno odvija upravo pomorskim putevima.

Ovom obliku turizma značajno je pogodovao ubrzan proces globalizacije, pa je u skladu s istim ovaj oblik turizma poprimio međunarodne razmjere. Drugim riječima, pomorski turizam se shvaća kao „turizam mora i sunca“, a državna politika svih zemalja u tranziciji implementira posebne strategije za razvoj ovog oblika turizma. Kada je riječ o pojmovnom određenju pomorskog turizma pod istim se podrazumijeva skup putovanja i kretanja s ciljem posjete određene turističke destinacije, a takvo putovanje se odvija pomorskim putevima.

Od početka 21. stoljeća pojavljuju se novi trendovi u pomorskom turizmu pa se isti klasificira u nekoliko kategorija, a najznačajniji oblik je nautički turizam koji posljednjih nekoliko godina poprima sve veće razmjere. Nautički turizam je turistički fenomen koji se u posljednjih tridesetak godina počeo značajno razvijati. Nautički turizam smatra se podvrstom pomorskog turizma, pa je njegova definicija ujedno i djelomično proizašla iz definicije pomorskog turizma. Prvi pojam je nastao od grčke riječi *naus* što znači brod, lađa, dok je drugi pojam izuzetno dobro objašnjen u literaturi. Turizam u Republici Hrvatskoj je izuzetno bitna gospodarska djelatnost koja značajno pridonosi razvoju gospodarstva. S obzirom da je Republika Hrvatska atraktivna turistička destinacija čiji su temelji izgrađeni na bogatim prirodnim i kulturno-povijesnim resursima, sasvim je jasno zašto iz godinu u godinu potražnja za turističkim smještajem je sve veća.

Iz svega ranije navedenog zaključuje se kako je nautički turizam „gospodarska djelatnost koja se zasniva na sadržajima vezanima uz turističku i rekreativnu plovidbu morem, rijekama i jezerima. Važniji čimbenici nautičkoga turizma su prometna i komunalna infrastruktura luka, proizvodnja turističkih plovila i opreme te iznajmljivanje plovila (čarter). Prihodi u nautičkome turizmu ostvaruju se naplatom stalnoga ili tranzitnoga veza u moru ili mjesta na kopnu, uslugama servisa i održavanja plovila, iznajmljivanjem prostorija i plovila, prodajom goriva te pružanjem trgovačkih i ugostiteljskih usluga.“ [20]

Nautički turizam, kao podvrstu pomorskog turizma, karakteriziraju prirodni ili atraktivni uvjeti koji su polazna pretpostavka postojanja nautičkog turizma na određenom području. Pod prirodnim uvjetima se podrazumijevaju obala, vodeni prostor, zemljište, geografski položaj, prirodne ljepote, temperatura zraka, temperatura mora i slično. Drugim riječima, to su sve prirodne blagodati koje posjeduje određena lokacija. Nadalje, pod atraktivnim uvjetima podrazumijevaju se: [6]

1. „hidrografske elemente, flora, fauna, prirodne odlike mora,
2. klimatske prilike (podneblje) i
3. reljef-zemljopisne karakteristike područja.“

Sve ranije navedeno čini osnovne uvjete za razvoj nautičkog turizma. Osim prirodnih ili atraktivnih uvjeta nautičkog turizma postoje i investicijski uvjeti koji su nužni kako bi nautički turizam postojao. Ti investicijski uvjeti obuhvaćaju materijalnu izgradnju, a pod materijalnom izgradnjom podrazumijeva se izgradnja novih objekata-kapaciteta, proširenje i dogradnja postojećih kapaciteta, zatim adaptacija, modernizacija postojećih kapaciteta, nabava opreme i inventara za postojeće kapacitete tj. investicije“.

3. POMORSKI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pomorski turizam u Republici Hrvatskoj reguliran je cijelim nizom zakonskih i podzakonskih propisa, od koji je važno istaknuti Zakon o zaštiti okoliša (NN br. 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18). Ovim Zakonom je propisano kako se u pomorskom turizmu mora poštivati načelo međunarodne pravne zaštite. [18] Naime, ovo načelo je opće prihvaćeno načelo koje je nastalo uslijed rezultata dosadašnjih istraživanja i najbolje stručne prakse. S obzirom da onečišćenje okoliša predstavlja velik problem današnjice, Vlada Republike Hrvatske predložila je mišljenje i dala svoju ocjenu za rješavanje pitanja zaštite okoliša i gospodarenja otpada u pomorskom turizmu.

Slijedom navedenog važno je istaknuti kako su osnovni uvjeti razvoja pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj sljedeći:

- trajno očuvanje izvornosti, biološke raznolikosti prirodnih zajednica i ekološka stabilnost,
- održavanje kvalitete nežive i žive prirode te razumno korištenje prirode,
- revitalizacija i čuvanje kulturnih i estetskih vrijednosti krajolika,
- poboljšanje kakvoće okoliša te osiguravanje boljih uvjeta života.

U nastavku rada donosi se prikaz aktualnih trendova za razvoj pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj te analiza važnosti moderne tehnologije za razvoj istog.

3.1. AKTUALNI TRENDVI ZA RAZVOJ POMORSKOG TURIZMA S NAGLASKOM NA REPUBLIKU HRVATSKU

Unatoč važnosti pomorskog turizma u lokalnom gospodarskom razvoju mnogih zemalja, njegovo širenje i proučavanje u znanstvenim časopisima nije slijedilo paralelni razvoj. Turizam je imao koristi od napretka znanstvene proizvodnje, iako je specifično područje pomorskog turizma slabo proučavano u usporedbi s razvojem šireg turističkog sektora i njegovim budućim perspektivama.

Godine 1986. Miller je objavio prvi članak o putovanjima, turizmu i pomorskim poslovima koji je analizirao politike razvoja turizma i mogućnosti planiranja pomorskog turizma, ističući neke od izvanrednih komercijalnih činjenica pomorskog turizma, upravljanja turizmom i ulogu slobodnog vremena, rada i turizma u suvremenom životu. [11] Kasnije, 1989., objavljen je članak o nautičkom turizmu pod naslovom „*Razvoj marine u Jugoslaviji*“ u kojem su obrađeni osnovni koncepti razvoja ove vrste turizma i njegove održivosti. [4]

U siječnju 2021. godine objavljena je publikacija o svim istraživanja u području pomorskog turizma i trendova za njegov razvoj. Temeljem objavljene publikacije zaključuje se kako brojni znanstveni navode kako je pomorski turizam varijanta turizma gdje je more najvažnije obilježje, a prisutnost marina diferencijacija koja zadovoljava složenu i rastuću potražnju pomorskog turista. [2]

Slijedom navedenog može se zaključiti kako se pomorski turizam može pojaviti u mnogim različitim područjima istraživanja. Među onima koji su priznati u znanstvenim i akademskim područjima su s jedne strane krstarenje, nautički sport ili rekreacija te charter plovila ili jahte. Posljednjih godina pojavio se još jedan modalitet, rekreacijski nautički turizam koji je identificiran kao onaj segment turizma koji putuje radi ostvarivanja nautike (veslanje, kajak, jedrenje, jet skijanje i sportski ribolov itd.) i podvodnih aktivnosti. [9]

Velik problem u definiranju trendova pomorskog turizma predstavlja nedovoljna istraženost i definiranost ovog područja. Nepostojanje točne definicije može biti razlog za zabrinutost, osobito ako uključuje aktivnosti koje potpadaju u okvir nacionalnog zakonodavstva. Prije nekoliko godina stručnjaci su izrazili potrebu stvaranja definicije koja najbolje odgovara znanstvenim i praktičnim potrebama istraživača, kao i gospodarskim aktivnostima uključenim u industriju pomorskog turizma. Uzimajući kao polazište definiciju turizma koju su dali švicarski autori Hunziker i Karpf, a koristeći se detaljima nautičke turističke prakse, definira je kao „zbroj polifunkcionalnih aktivnosti i odnosa uzrokovanih turistima-nautičarima koji ostaju unutra ili izvan luka nautičkog turizma i korištenjem čamaca ili drugih objekata povezanih s nautičkim i turističkim aktivnostima, u svrhu rekreacije, sporta, zabave ili drugih potreba“. [10]

Glavni doprinos dosadašnjih istraživanja u području pomorskog turizma ogleda se u integraciji morskog i nautičkog turizma u podsektore koji čine tzv. „plavo gospodarstvo“, budući da je to ključni element u jamčenju održivosti ovih aktivnosti i njihovom usklađivanju sa ciljevima koji utvrđuju strategiju napretka i održivosti pomorskog turizma.

3.2. VAŽNOST TEHNOLOGIJE U RAZVOJU POMORSKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Turizam je moćna globalna industrija s velikim potencijalom zapošljavanja i gospodarskog razvoja, što je istaknuto i u članku 195. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. [13] U 2014. doprinos turističkog sektora iznosio je više od 1,6 bilijuna eura, što je gotovo 10% ukupnog BDP-a Europske unije, a njegovi izravni, neizravni i izazvani učinci osigurali su 25 milijuna radnih mjesta na razini Europske unije. Razvoj odgovarajućih turističkih proizvoda i pomorskih usluga mogao bi doprinijeti potencijalu rasta na priobalnim i otočnim područjima EU-a, odnosno razvoju pomorskog turizma u cijelosti uključujući i Republiku Hrvatsku. Slijedom navedenog, potrebno je identificirati suvremene trendove i predviđanja kako bi se dobio uvid i jasnija slika mogućnosti koje proizlaze iz inovacija, a važne su za razvoj pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj.

Pomorski i nautički turizam su najvažniji podsektori turizma i najznačajniji donositelji količini vrijednosti pomorske djelatnosti u Europi. U njemu je zaposleno gotovo 3,2 milijuna ljudi, koji stvaraju ukupno 183 milijarde EUR bruto dodane vrijednosti te ima potencijal za stvaranje radnih mjesta i održivi „plavi rast”. Da bi Europa postala i promicala se kao jedna od vodećih svjetskih nautičkih destinacija, mora pružiti inovativne i odgovarajuće usluge sa svojim otočnim i priobalnim turističkim infrastrukturama, kao i poboljšati pristupačnost i u isto vrijeme osigurati održivi razvoj lokalnih zajednica. Tom sektoru pripada i „unutarnji” nautički turizam koji je prisutan u brojnim državama članicama na jezerima, rijekama itd. te kojeg je potrebno uzeti u obzir u procesu preispitivanja. Ova vrsta turizma isto tako podržava brodograđevnu industriju koja uključuje izgradnju brodova za razonodu i zabavu te izgradnju brodova za kružna putovanja gdje Europa ima značajnu ulogu u svjetskom gospodarstvu. [12]

3.3. VAŽNOST ODRŽIVOG RAZVOJA ZA NAUČKI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ

Koncept održivog razvoja nastao je sredinom osamdesetih godina prošlog stoljeća kada je Svjetska komisija za okoliš i razvoj objavila svoje izvješće i predstavila novi pojam održivog razvoja. Osnovni cilj koncepta održivog razvoja utemeljen je na razvoju koji zadovoljava potrebe današnjice, a da pritom ne ugrožava potrebe budućih generacija. [24] Nadalje, koncept održivog razvoja utemeljen je na postavljanju jasnih strateških ciljeva i sredstava za postizanje održivog razvoja. Održivi razvoj je sastavni dio Agende 21 – globalnog plana održivog razvitka usvojenog na konferenciji *United Nations Conference on Environment and Development – UNCED* koja je održana u Rio de Janeiru 1992. godine. Predmet ove konferencije bio je sve veći problem vezan za pitanje razvoja i okoliša na lokalnoj i globalnoj razini. Koncept održivog razvoja temelji se na osnovnim ciljevima koji su prikazani Slikom 1. [25]

Slika 1. Koncept održivog razvoja [27]

Sukladno uvodnim odredbama Strategije održivog razvitka Republike Hrvatske (NN 30/09) ističe se kako je održivi razvitak, razvitak koji zadovoljava potrebe današnjice, a pritom ne ugrožava potrebe budućih generacija. Održivi razvitak ostvaruje ravnotežu između zahtjeva za unapređivanjem kakvoće života (ekonomska sastavnica), za ostvarivanjem socijalne dobrobiti i mira za sve (socijalna sastavnica) te zahtjeva za očuvanjem sastavnica okoliša kao prirodnog dobra o kojima ovise i sadašnja i buduće generacije. Poštivanje načela demokracije, ravnopravnosti spolova, socijalne pravde i solidarnosti, zakonitosti, poštivanje prava čovjeka te očuvanje prirodnih dobara, kulturne baštine i čovjekova okoliša pridonose očuvanju Zemlje za održavanje života u svoj svojoj raznolikosti. Na taj se način održivi razvitak ostvaruje kroz dinamično gospodarstvo s punom zaposlenošću, ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju, visok stupanj obrazovanosti građana, visok stupanj zaštite zdravlja i očuvanje okoliša.

Pravna osnova održivog razvoja utemeljena je 1992. godine na konferenciji UN o okolišu i razvoju, koja je već ranije spomenuta. Osnovna pozornost usmjerena je na pitanja koja su vezana za razvitak i okoliš na lokalnoj i globalnoj razini, a taj akcijski plan je utjelovljen Agendom 21. Agenda 21. je akcijski program 21. stoljeća koja je usvojena na predmetnoj konferenciji, a temelji se na snažnoj potpori načela održivog razvitka. Slijedom navedenog, stupanjem na snagu Agende 21. nacionalne strategije su dopunjene i usklađene sa sektorima poput ekonomske politike, socijalne politike i politike zaštite okoliša. Zaključuje se kako je Agenda 21. bila velika prekretnica za usklađivanje nacionalnih planova.

Nadalje početkom 2000. godine usvojena je i Milenijska deklaracija (*eng. United Nations Millennium Declaration*). Milenijska deklaracija je politički dokument UN-a čiji je osnovni cilj zajednička aktivnost koja će pridonijeti održivom razvoju. Ovom deklaracijom se propisuju osnovna načela održivog razvoja, a održivi razvoj je jedan od osam osnovnih ciljeva Milenijske deklaracije.

Osim ranije spomenutim dokumentima, održivi razvoj je dobio snažnu podršku i na svjetskom sastanku 2002. godine u Johannesburgu. Ovaj sastanak je bio prekretnica za sve prisutne zemlje, jer su pozvane da na regionalnoj i nacionalnoj razini započnu sa provedbom strateških i akcijskih dokumenata o održivom razvoju. Slijedom navedenog zaključuje se kako su akcijski planovi održivog razvoja postali sastavni dio nacionalne politike.

Ugovorom iz Amsterdama promicanje održivog razvitka postaje jedan od temeljnih ciljeva Europske unije. Nakon temeljite revizije Gothenburške strategije održivog razvitka iz 2001., Europska unija je 2006. godine prihvatila revidiranu Strategiju održivog razvitka za

proširenu Europu. Strategija je usmjerena na potrebu postupne promjene sadašnjega neodrživog načina proizvodnje i potrošnje te integriranog pristupa u izradi smjernica i politika. Istodobno, naglašava se potreba za solidarnošću i jačanjem partnerstva.

Već ranije je istaknuto kako se koncept održivog razvoja u Republici Hrvatskoj temelji na Strategiji održivog razvitka Republike Hrvatske (NN 30/09), koja je donesena u skladu s Zakonom o zaštiti okoliša koji je stupio na snagu sredinom 2009. godine. Sukladno odredbama Glave II. Strategije ističe se kako održivi razvitak pretpostavlja tri opća cilja:[14]

1. stabilni gospodarski razvitak,
2. pravedna raspodjela socijalnih mogućnosti te
3. zaštita okoliša.

3.3.1. Temelj ostvarivanja strateških ciljeva

U ostvarivanju spomenutih ciljeva treba: [14]

- zaštititi sposobnost Zemlje da održi raznolikost života, poštivati ograničenja korištenja prirodnih resursa, osigurati visoku razinu zaštite i poboljšanja kvalitete okoliša, spriječiti i smanjiti onečišćenje okoliša, promicati održiv način proizvodnje te na taj način promicati i gospodarski rast koji ne znači degradiranje okoliša,
- poštivanje nacionalnih karakteristika,
- promicati gospodarstvo koje se temelji na prosperitetu, razvojnim promjenama, konkurentnosti i na društvenoj odgovornosti, osiguravajući kvalitetu života i punu zaposlenost,
- promicati demokraciju, socijalnu uključenost, koheziju, zdrava, sigurna te pravedna društva, poštivati temeljna prava i kulturnu raznolikost, stvarati jednake mogućnosti i boriti se protiv svih oblika diskriminacije,
- razvijati sustave zaštite zdravlja ljudi uz znanost i stručnost,
- osnaživati uspostavu i čuvati stabilnost demokratskih institucija u regiji i svijetu na temelju univerzalnih prava na mir, slobodu i sigurnost,
- intenzivno promicati održivi razvoj u zemlji i svijetu i
- razvijati partnerstva na svim razinama društva.

3.3.2. Načela održivog razvoja važna za nautički turizam

Prema odredbama Strategije održivog razvitka Republike Hrvatske, Republika Hrvatska će za usmjeravanje prema održivom razvitku slijediti iduća načela: [14]

1. zaštita zdravlja ljudi,
2. promicanje i zaštita temeljnih ljudskih prava,
3. solidarnost unutar i između generacija,
4. postizanje otvorenog i demokratskog društva,
5. sudjelovanje građana,
6. uključivanje poslodavaca i socijalnih partnera,
7. društvena odgovornost poslodavaca,
8. integracija ekonomskih, društvenih i okolišnih aspekata u izradi svih politika,
9. obrazovanje za održivi razvoj,
10. usklađenost politika na svim razinama vlasti i lokalne samouprave,
11. korištenje najkvalitetnije raspoložive tehnologije,
12. obnova prirodnih resursa,
13. promicanje održive proizvodnje i potrošnje,
14. opreznost i prevencija i
15. plaćanje zagađenja nanosena okolišu.

3.3.3. Čimbenici održivog razvoja nautičkog turizma

Postoje faktori održivog razvoja nautičkog turizma na strani potražnje i na strani ponude. Čimbenici održivog razvoja nautičkog turizma na strani potražnje su oni koji utječu na održivi razvoj turizma općenito, te posebni čimbenici.

Posebne čimbenike može se podijeliti na one koji su proizvod: [8]

- stupnja razvoja gospodarstva,
- društva u širem smislu i
- stupnja razvoja turizma.

Ono što omogućuje realiziranje činitelja na strani potražnje su čimbenici održivog razvoja nautičkog turizma koji se odnose na turističku ponudu. U činitelje održivog razvoja nautičkog turizma na strani turističke ponude ubrajaju se:

- prirodni uvjeti, te
- ponuda prihvatnih, rekreacijskih i drugih sadržaja i usluga.

4. SWOT ANALIZA POMORSKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U ovom poglavlju naglasak je stavljen na analizu pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj pa je u predmetu istog izrađena SWOT analiza pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj, odnosno prikazane su snage, slabosti, prilike i prijetnje razvoja pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj. Nadalje, prikazani su strateški ciljevi koje je donijela Vlada Republike Hrvatske Strategijom razvoja turizma Republike Hrvatske te su analizirane mjere implementacije strateških ciljeva pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj.

U nacionalnoj strategiji razvoja turizma prikazana je SWOT analiza pomorskog turizma. Za osnovni cilj, SWOT analiza pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj ima za zadatak „otkriti i detektirati osnovne slabosti, snage, prilike i prijetnje na kojima se temelji hrvatski pomorski turizam. Osim toga, u fokus je stavljena problematika dosadašnjeg poslovanja u turizmu, kao i turizma općenito, a dodatno daje poticaj za razvoj turizma na način da se sagledavaju prilike na tržištu“.[15] Tablicom 1. predstavljena je SWOT analiza pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj.

Tablica 1. SWOT analiza pomorskog turizam u Republici Hrvatskoj [15]

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • prirodne ljepote Jadrana, • očuvani okoliš, flora, fauna, bioraznolikost, • kvaliteta mora i plaže, • ugodna mediteranska klima, • osobna sigurnost, • bogata kulturna povijesna baština, • nizak stupanj onečišćenosti zraka, mora i vode, • razvedenost obale i otoka, • očuvanost identiteta, • diferenciranost turističkih proizvoda, • tradicija turizma, • pomorska tradicija, • mogućnost izgradnje novih luka nautičkog turizma. 	<ul style="list-style-type: none"> • neadekvatna valorizacija prirodnih i kulturnih atrakcija, • niska razina planskog upravljanja, • nedovršen proces privatizacije hotela, • loša prometna infrastruktura, • spora promocija izvan sezone, • nedostatak profesionalnog menadžmenta, • neusklađenost obrazovnog sektora sa turističkim sektorom, • neodgovarajuća kategorizacija luka nautičkog turizma.
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • rast emitivnih tržišta, • idealni uvjeti za daljnji razvoj, • mogućnost razvoja različitih vrsta turizma, • eko-proizvodnja i turizam, • ponuda diferenciranih usluga i oblika turizma, • razvijanje turizma od posebnog interesa, • veća ulaganja u zaštitu prirode i okoliša, • mogućnost obnavljanja kulturne baštine, • investiranje iz fondova EU (od 2013. godine), • trenutna stabilnost u regiji i Europi, • razvoj domaće brodogradnje. 	<ul style="list-style-type: none"> • neadekvatni pravni propisi koji reguliraju predmetno područje, • velika stopa apartmanizacije, • opasnost od još većeg ekološkog onečišćenja, • opasnost od terorističkih napada • dug proces privatizacije (koji traje 20 godina), • nedostatak koordinacije turističkog razvoja, • nedostatak kvalitetne radne snage, • politička nestabilnost, • pretjerana litoralizacija, • nekontrolirani razvoj nautičkog turizma.

Iz tablice 1. vidljiva je SWOT analiza pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj, a iz iste se može zaključiti kako je jedna od najvažnijih prednosti prirodna ljepota Hrvatske, umjereno blaga klima s toplim ljetima i blagim zimama. Upravo zbog toga što je Hrvatska izuzetno atraktivna turistička destinacija iz godine u godinu bilježi sve veći porast broja dolazaka i

noćenja domaćih i stranih turista. Unatoč statističkim brojkama o pozitivnom razvoju pomorskog turizma važno je spomenuti i nedostatke istog, a isti se odnose na nedostatak adekvatnih strategija za održavanje istog. Naime, u strategiji razvoja nautičkog turizma posebnu važnost ima model održivog razvoja s tendencijom maksimalnog iskorištavanja plodova uz adekvatnu zaštitu prirode i okoliša. U konačnici, nacionalnom strategijom se aktivno zalaže za uspostavljanje jasnog sustava pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj kako bi se što više pridonijelo rastu hrvatskog gospodarstva. [7]

5. STRATEŠKI CILJEVI POMORSKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Turizam ima važnu ulogu u gospodarskom rastu Republike Hrvatske, a Hrvatska je 2017. godine ostvarila dobit od 1,9 milijardi eura, što čini porast za 695 milijuna eura nego što je to slučaj u 2016. godini. Slijedom navedenog može se zaključiti kako je udio turizma u ukupnom BDP-u Hrvatske u 2017. godini iznosio 19,6%. [21] Promatrajući sve ranije spomenuto, sasvim je jasno kako turističko gospodarstvo ima sve veći utjecaj na Republiku Hrvatsku.

Prema Strategiji razvoja hrvatskog turizma mogu se zaključiti odgovori na pitanja koja se odnose na važnost Hrvatske kao turističke zemlje, odnosno njezino pozicioniranje na globalnoj turističkoj karti te koje razvojne politike i operativnosti treba provesti kako bi pomorski turizam polučio još veći uspjeh. Iz istog se može zaključiti kako su razvojna načela i planovi ključni za razumijevanje kompleksnog razvojnog procesa kroz koji je potrebno proći da bi se ostvarili dugoročni ciljevi predviđeni strategijom. „Većina industrije proizvođača kao i industrija komunikacije, cestovnog, avionskog, brodskog i ostalog putničkog prometa uvjetovane su turističkim tržištem. Navedene industrije doprinose razvoju turizma u cijelosti jer potpomažu normalno funkcioniranje i optičaj velikog broja ljudi u turističkoj sezoni“. [23]

5.1. STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA HRVATSKOG TURIZMA DO 2010. GODINE

Strateški ciljevi razvoja hrvatskog turizma do 2010. godine su: [16]

- upravljanje vlasničkim odnosima i završetak procesa privatizacije hotela,
- konkurentnost Hrvatske na međunarodnim tržištima kapitala,
- korištenje prostornog plana za razvoj hrvatskog turizma radi zaštite atraktivnih prirodnih resursa,
- stalna zaštita, provedba i poštivanje visokih ekoloških standarda i dugoročno održiva dodana vrijednost turističkog potencijala,
- obrazovanje menadžmenta i svih razina u turizmu,

- izgradnja prometnih infrastrukturnih sustava i organizacija optimizacije prometa u službi turizma, te poboljšanje kvalitete prometnih ruta i terminalnih objekata,
- integrirani razvoj ponude turističkih destinacija,
- poboljšanje kvalitete svih smještajnih kapaciteta, osnovnih i komplementarnih, i prilagođavanje standarda kvalitete međunarodnim standardima,
- dolazak istaknutih svjetskih hotelskih *brandova* na hrvatsko tržište te
- učinkovitija distribucija i uporaba suvremenih komunikacijskih i marketinških trendova.

5.2. STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA HRVATSKOG TURIZMA DO 2020. GODINE

Slijedom svega ranije spomenutog strateški ciljevi pomorskog turizma promatraju se kroz tri temeljne točke, a to su: [15]

- poticanje bržeg gospodarskog rasta temeljenog na integraciji tržišta i institucionalnim reformama,
- viša stopa zaposlenosti i
- promicanje održivog razvoja.

Na temelju ranije spomenuta tri osnovna cilja potrebno je posebno voditi računa o prijetnjama i slabostima, odnosno ograničavajućim čimbenicima koji utječu na turistički razvoj uslijed globalnih trendova u turističkoj potražnji. Glavni cilj razvoja hrvatskog pomorskog turizma odnosi se na povećanje aktivnosti i konkurentnosti što rezultira boljom pozicijom Hrvatske kao turističke destinacije.

Ostali bitni strateški ciljevi za razvoj pomorskog turizma su:

- Treba poboljšati strukture i kvalitete smještaja uz kontinuirana znatna ulaganja u smještaj, bilo hotelski ili privatni, što će u konačnici kumulirati dodatnom popunjenošću. Samo smještajni objekti koji na godišnjoj razini ulažu u svoju infrastrukturu mogu zagarantirano na sezonskoj bazi vratiti uloženo;

- Novo zapošljavanje će otvoriti od 20 do 22 tisuće ranih mjesta diljem Jadrana te još otvaranja dodatnih radnih mjesta izvan turističke djelatnosti, a koja je usko povezana sa njom;
- Treba realizirati investiciju koja bi trebala iznositi oko sedam milijardi eura;
- Treba povećati turističku potrošnju u iznosu od 14,3 milijarde eura ukupne godišnje potrošnje, od čega će 12,5 milijardi biti inozemna, a 1,8 milijardi eura domaća potrošnja.

Uz razvijanje ciljeva i strategija koje bi trebalo doprinijeti razvoju pomorskog turizma u Hrvatskoj, Vlada Republike Hrvatske odnosno Ministarstvo turizma definiralo je deset ključnih proizvodnih grupa za Hrvatsku, a iste su prikazane Tablicom 2.

Tablica 2. Sustav turističkih proizvoda [15]

Sustav turističkih proizvoda
Sunce i more
Nautički turizam
Zdravstveni turizam
Kulturni turizam
Poslovni turizam
Golf turizam
Cikloturizam
Eno i gastroturizam
Ruralni i planinski turizam
Pustolovni i sportski turizam
Ostali važni proizvodi (eko, omladinski i socijalni turizam)

Iz tablice 2. vidljiv je sustav turističkih proizvoda, a osnovna važnost istih ogleda se u tome da će rad na istima i njihovo plasiranje u sve većoj mjeri osigurati još veći broj dolazaka i noćenja turista te će pomorski turizam biti prihvaćen još široj populaciji. Slijedom navedenog zaključuje se kako će pomorski turizam Hrvatske konkurirati s drugim atraktivnim turističkim destinacijama te ima velike predispozicije da postane još aktualnija turistička destinacija.

5.3. MJERE ZA IMPLEMENTACIJU STRATEŠKIH CILJEVA POMORSKOG TURIZMA

Mjere implementacije strateških ciljeva pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj proizlaze iz Strategije razvoja pomorskog turizma, a proizlaze iz SWOT analize koja je prikazana tablicom 1. Slijedom navedenog važno je istaknuti kako se SWOT analizom otkrivaju potencijalne slabosti i nedostaci, a sustavna implementacija konkretnih strateških ciljeva može se provesti kroz sljedeće četiri točke: [26]

- izgradnja institucionalnog okvira unutar kojeg se odvija rast i razvoj turizma,
- nametanje konkurentima,
- održiv razvoj i unapređenje destinacije proizvoda,
- adekvatna provedba turističke politike.

Prevladavanje ograničenja vlasničkih odnosa i okončanje privatizacije turističkog gospodarstva moguće je realizirati uz određene mjere kao što slijedi: [8]

- dugove turističkih tvrtki treba izdvojiti prije privatizacije, a tvrtke restrukturirati kako bi se privuklo što veći broj tvrtki s poznatim turističkim brandom,
- dogovor uvjeta prodaje, osim javnog natječaja, mora biti moguć i izravnim pregovorima i to po listi najcjepjenijih tvrtki unaprijed definiranoj i prije raspisivanja natječaja,
- odluka o prodaji investitoru, te razlozi za nju moraju biti transparentni uz potpunu informiranost javnosti,
- promociju prodaje treba posvetiti renomiranim turističkim tvrtkama.

Postizanje konkurentnosti Hrvatske na međunarodnom tržištu kapitala, a u cilju stimuliranja stranih direktnih investicija, moguće će biti uz poštivanje sljedećih mjera: [8]

- pravni okvir i sigurnost investicija moraju biti osigurani podjednako za domaće i inozemne investitore u teoriji i u praksi,
- država kroz financijski, fiskalni i organizacijski angažman treba osigurati provođenje u praksi deklariranih odluka ,
- potrebno je provoditi kvalitetan marketing,
- na stvarne investicije osobito će pozitivno utjecati porezna olakšica u turizmu,

- javno-privatno vlasništvo mora biti stimulirano i poticano od strane države,
- investicije u razvoj turizma trebaju biti u skladu s postojećim prostornim planovima i Master planovima kako bi investicije bile konzistentne s planiranjem razvoja turizma u destinaciji,
- turizam treba biti privlačan mladima pa politika radne snage zahtijeva stimulativne mjere.

Da bi se ostvario dugoročan i održiv razvoj turizma potrebno je adekvatno i učinkovito planiranje prostora. Važno je da se uz zaštitu ekskluzivnih i privlačnih resursa, koji su temelj turističkog razvoja, uskladi sinergija unutar smještaja, komunikacija, prometa te ostalih usluga. To se može definirati kao glavni zadatak prostornog planiranja.

Ekološki aspekt turizma temelji se na očuvanju prirodnih resursa te edukaciji svih sudionika o aspektima, važnosti i primjeni ekoloških načela u turizmu. Takav koncept razvoja turizma teži optimalnom ekonomskom efektu, uz minimalno degradiranje životne sredine. Primjeri djelovanja u zaštiti okoliša: [16]

- stavljanje važnih prirodnih područja pod adekvatni stupanj zaštite,
- na nacionalnoj razini treba ohrabrivati implementaciju standarda "Plave zastave" na način da se djelomično subvencionira dio troškova potrebnih za opremanje plaže do traženog standarda,
- uključivanje ekologije u program edukacije u turizmu i
- poticajna sredstva i stimulativni program za projekte ekološkog turizma.

Turizam je stvoren od ljudi za ljude, pa su tako isti ključ ostvarivanja turističkog napretka. Ostvarivanje navedenog moguće je kroz planirano, kontinuirano i adekvatno educiranje turističkih djelatnika i svih onih koji će to postati. Takva edukacija potrebna je na nacionalnoj razini, s tim da i lokalne institucije trebaju pružati potporu. Uz teorijsku, potrebna je i praktična obuka da bi se ostvarilo kvalitetno i profesionalno okruženje koje će privući i zadržati goste.

Prometni infrastrukturni razvitak treba biti u skladu sa mogućnostima i željama turista u smislu putovanja i dolaska na željenu turističku destinaciju. Podizavši kvalitetu prometnog mrežnog sustava, ostvaruje se veći dolazak ljudi s ciljem odmora. Cilj turizma je razvoj i izgradnja, međutim treba misliti na osnovu turizma, a to je prirodno okruženje. Za očuvanje istog, neophodno je da je primarni cilj uskladiti trenutne prostorne planove sa budućim projektima koji se odnose na prometni sustav i infrastrukturu.

Razvojem dopunskih sadržaja u destinaciji koji kvalitetom i raznovrsnošću odgovaraju kvaliteti osnovnih smještajnih kapaciteta bi se obogatila turistička ponuda i smanjila ovisnost turizma o ograničenim resursima *sunce i more*. Za pomak od image-a destinacije *sunce i more* potrebno je motivirati, inicirati i poduprijeti razvoj dopunske turističke ponude koja se bazira na iskorištavanju postojećih potencijala (muzeji, nacionalni parkovi, povijesni lokaliteti...) i stvaranju nove turističke ponude (zabavni parkovi, vodeni parkovi, marine, golf tereni...).

Nužan preduvjet za povećanje iskorištenosti smještajnih kapaciteta i povećanja potrošnje turista je podizanje kvalitete svih smještajnih kapaciteta. Ovisno o trendovima potražnje i ponude na međunarodnom turističkom tržištu treba prilagođavati standarde kvalitete smještajnih kapaciteta. Prioriteti za promjenu strukture smještajnih kapaciteta su:

- U srednjem roku podići razinu kvalitete postojećih osnovnih smještajnih objekata na 3 do 5 zvjezdica, uz reguliranje minimalne kategorije smještaja prilikom rekonstrukcije ili izgradnje novih;
- Komplementarni smještajni kapaciteti, pogotovo kampovi i domaćinstva također moraju kvalitetom pratiti hotelsku ponudu u destinaciji;
- Kampovi koji značajno sudjeluju u strukturi raspoloživih smještajnih kapaciteta, moraju pratiti trend podizanja opće razine kvalitete ponude i poštivanjem standarda te uvođenjem međunarodnih kamping brandova pratiti razvoj čitave destinacije.

Prisustvo *brand* hotela značajno pozitivno utječe na turizam, jer generira novu potražnju, investicije, te *know-how*. Ulaskom u hotelski lanac, hotel značajno podiže razinu kvalitete svoje usluge, te ujedno daje garanciju potencijalnom gostu za određenu kvalitetu usluge. *Brand* hoteli pozitivno doprinose i image-u destinacije, jer komuniciraju njeno postojanje i kvalitetu svojim gostima širom svijeta.

Živimo u trenutku kad je tehnologija na vrhuncu. Sve se odvija online, za sve je najvažnija reklama i komunikacija. Tako je i za potrebe uspješnog turizma bitno pratiti komunikacijske trendove i obratiti pažnju na kvalitetan marketing. Veća je mogućnost efikasnog reklamiranja, također ima i pozitivan ekonomski aspekt, prilikom povezivanja manjih lokalnih sa većim međunarodnim touroperatorima. Tour-operatori su vrlo bitan distribucijski kanal za dovođenje turista u Hrvatsku i suradnja sa njima donosi značajne prednosti:

- produžena sezona, jer tour-operatori zakupljuju smještaj u duljem trajanju, te ga promoviraju i prodaju tržištu i u predsezoni i posezoni,

- poboljšani marketing i distribucija, u što tour-operatori značajno ulažu i
- stvaranje pozitivnog image-a.

5.4. STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA HRVATSKOG NAUTIČKOG TURIZMA DO 2019. GODINE I MJERE IMPLEMENTACIJE

Strateški ciljevi nautičkog turizma: [17]

1. Održivo korištenje i upravljanje resursima;

Mjere:

- čuvati okoliš te prirodne i kulturne vrijednosti otoka i priobalja,
- izrada modela koji produžuju sezonu korištenja resursa u nautičkom turizmu i
- poboljšati ukupnu razinu komunalne opreme i druge infrastrukture na otocima i u priobalju.

2. Revidiranje prostorno-planskih dokumenata za realizaciju scenarija umjerene izgradnje novih privatnih kapaciteta;

Mjera:

- donošenje odgovarajućih dokumenata prostornog uređenja za planiranu izgradnju, uvažavajući instrumente zaštite okoliša, posebice stratešku procjenu utjecaja na okoliš.

3. Povećanje privatnih kapaciteta sanacijom, rekonstrukcijom i revitalizacijom postojećih luka;

Mjere:

- usmjeravanje ulaganja u nautički turizam i proširiti postojeće luke otvorene za javni prijevoz zbog prihvata nautičkih plovnih objekata, posebno velikih jahti i osigurati prepoznatljivost lokaliteta izradnjom, uređenjem i revitalizacijom tradicionalnih lokacija plovila za domaće stanovništvo.

4. Uspostavljanje sustava nadzora i upravljanja pomorskom plovidbom;

Mjere:

- kontinuirano unapređenje svih elemenata sustava pomorske sigurnosti, stvaranje što boljih uvjeta za sigurnu plovidbu i zaštitu morskog okoliša od nesreća i opasnosti koje prijete s brodova, jahti i brodica,
- tehnološko umrežavanje u sistem upravljanja pomorskim prometom svih subjekata i sudionika nautičkog turizma i
- unaprjeđenje mjera zaštite i spašavanja pomoraca.

5. Opremanje i nadzor plovnih objekata i luka nautičkog turizma uređajima i opremom za zaštitu mora od onečišćenja;

Mjere:

- primjena sustava upravljanja okolišem ISO 14000 i ISO 9000 – uspostava kontrole kvalitete u području nautičkog turizma i
- donijeti propise o ugradnji i korištenju spremnika otpadnih voda u brodovima, i o uređajima za pražnjenje spremnika u lukama, kao i nadzor tih postupaka.

6. Uspostava integralnog upravljanja sustavom nautičkog turizma;

Mjere:

- definirati i formirati bazu podataka potrebnu za upravljanje i nadzor sustava nautičkog turizma,
- jedinstvene metode praćenja ukupnog ekonomskog utjecaja sustava nautičkog turizma i formiranje statistike,
- uspostavljanje efikasne razmjene informacija na svim razinama, odnosno implementacija integracije informatičkih sustava i razvoj informatičkih mreža diljem Jadrana.

7. Pojednostavljenje administrativnih procedura i usklađivanje zakonodavstva;

Mjere:

- modeli kontrole i primjerenosti zakona i propisa za složene upravne postupke u nautičkom turizmu,
- primjena suvremenih poslovnih organizacija koje su usklađene sa zahtjevima međunarodnih standarda u području nautičkog turizma,

- primjena i ocjena carinskih i drugih propisa koji se odnose na boravak pomoraca i
- primjena modela javno-privatnog partnerstva.

8. Povećanje proizvodnje plovnih objekata za nautički turizam u hrvatskim brodogradilištima;

Mjere:

- poticati razvoj proizvodnje brodova i brodske opreme i
- projekti oživljavanja tradicijskih zanata i vještina koji izumiru, a posebno gradnje tradicionalnih brodova.

9. Poticanje razvitka postojećih i izgradnja novih remontnih centara;

Mjere:

- izrada razvojne studije i
- programi zapošljavanja domicilnog stanovništva u nautičkom sektoru.

10. Jačanje konkurentnosti svih subjekata nautičkog turizma;

Mjere:

- promicanje izvrsnosti hrvatskog pomorstva,
- povećanje stupnja obrazovanja domicilnog stanovništva i
- izrada plana za revitalizaciju gospodarstva otoka i obala.

11. Primjena novih tehnologija i ekoloških standarda;

Mjere:

- implementacijom novih tehnologija i ekoloških standarda zaštititi posebne prirodne vrijednosti, biološku raznolikost i okoliš,
- podići svijest o ekološkoj kulturi kroz bolje informiranje i angažman javnosti i
- organiziranje Eko patrola na nivou lokalne samouprave.

12. Uspostava sustava kontinuiranog obrazovanja sudionika u nautičkom turizmu;

Mjere:

- obrazovanje sudionika u nautičkom turizmu,
- stimuliranje razvoja nautičkih programa u edukacijskim ustanovama,

- stvaranje ozračja privlačnosti rada u nautičkom turizmu i
- kreiranje projekata s ciljem obrazovanja, razvoja i osposobljavanja djelatnika sustava nautičkog turizma.

6. ZAKLJUČAK

U obalnim zemljama pomorski turizam sve više dobiva na značaju, odnosno postaje sve atraktivniji oblik turizma koji u velikom postotku doprinosi ukupnom BDP-u države. U predmetu istog važno je spomenuti kako Hrvatska ima velik potencijal za daljnji razvoj pomorskog turizma, a to se posebno odnosi na daljnji razvoj uvjeta plovidbe sigurnosti, sadržaja odredišta, prometne dostupnosti, prirodnih ljepota, tradicionalne ugostiteljske i gastronomske ponude otočkih i primorskih mjesta i slično. Njegove su karakteristike, ujedno, prednosti konkurentskih zemalja: čistoća mora i obalna mjesta, ljepota i očuvanost prirode, klima, sigurnost, gostoljubivost, slika zemlje i prostorni raspored marine. Nedostaci se odnose na nedovoljnu raspoloživost i opremljenost nautičkih luka, nedovoljnu edukaciju, nisku razinu tehničke usluge u nautičkim lukama.

Strateški ciljevi za razvoj pomorskog turizma u Republici Hrvatskoj uvršteni su u Strategiju razvoja turizma Republike Hrvatske, a isti obuhvaćaju: izgradnju institucionalnog okvira unutar kojeg bi se odvijao i razvijao pomorski turizam, nametanje konkurencije, održivi razvoj i unapređenje destinacije proizvoda te adekvatna provedba turističke politike. Kako bi se realizirali strateški ciljevi Vlada Republike Hrvatske definirala je 65 mjera koje olakšavaju realizaciju strateških ciljeva. Uz pomoć tih mjera trebalo bi se olakšati realizacija strateških ciljeva koja se odnosi na stvaranje organizacijskih pretpostavki za provedbu Strategije razvoja turizma Republike Hrvatske, afirmiranje Strategije razvoja turizma Republike Hrvatske te ustrojavanje sustava podrške korištenju raspoloživih fondova Europske unije.

Hrvatska, koja se pretežito klasificira i predstavlja kao zemlja koja živi od mora i za more, treba iskoristiti svoje već dane prirodne resurse kao i kulturne, na način da ne ugrožava budućnost prirodnog morskog okruženja ni razvoj pomorskog turizma. Strateškim ciljevima daje se mogućnost takvog održivog razvoja. Slijedeći mjere za implementaciju strateških ciljeva, Hrvatska može dostići izuzetnu prednost u razvoju cjelokupnog hrvatskog gospodarstva. Stoga je potrebno posvetiti posebnu pozornost pri donošenju i praćenju strateških ciljeva pomorskog turizma kao i mjerama za njihovu implementaciju.

LITERATURA

KNJIGE I STRUČNI ČLANCI:

- [1] Belošević, B. i sur. (2018). Konkurentnost turističke destinacije i vrste turizma, Institut za turizam Zagreb
- [2] Benevolo, C. (2018). Spinelli, R. The quality of web communication by Italian tourist ports. *Tourism* 66
- [3] Čižmar, S., Weber, S. (1994). Osnove turizma i ugostiteljstva, Školska knjiga, Zagreb
- [4] Deskovic, Z. (1989). Marina Development in Yugoslavia.
- [5] Geić, S., (2011). Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split
- [6] Jadrešić, V. (1978). Nautički turizam, Pedagoška akademija Zadar, Zadar
- [7] Maurović, M. (2014). Održivi razvoj nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj. Pomorski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka
- [8] Vidučić, V. (2007.) Pomorski turizam – prometne, razvojne i ekološke dileme, Split
- [9] Lam-González, Y.E.; León, C.J.; Ledesma, J.I. (2017). Preferencias y valoración de los navegantes europeos en Canarias (España). *Cuadernos de Turismo*
- [10] Luković, T. (2007.) Nautical tourism-definition and classification. *Nautički turizam, definiranje i razvrstavanje*
- [11] Miller, M. (1986). Travel, tourism and marine affairs. *Coast. Zone Manag. J.*
- [12] Europski gospodarski i socijalni odbor (2016). Strategije diversifikacije nautičkog i pomorskog turizma

OSTALI IZVORI:

- [13] Ugovor o funkcioniranju Europske unije. Dostupno: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hr/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>(pristupljeno 10.02.2022.)
- [14] Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske (NN 30/09), Preuzeto: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html(30.01.2022.)
- [15] Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske 2020 (NN br. 55/13). Dostupno: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html(pristupljeno 14.02.2022.)
- [16] Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2010.
Dostupno:<https://mint.gov.hr/UserDocsImages//arhiva//Strategija%20hrvatskog%20turizma%20-%20finalna%20verzija.pdf> (pristupljeno 10.03.2022.)
- [17] Strategija razvoja nautičkog turizma RH za razdoblje 2009. – 2019. Dostupno: <https://mmpi.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Strategija%20razvoja%20nautickog%20turizma%20HR%201.pdf> (pristupljeno 10.03.2022.)
- [18] Zakon o zaštiti okoliša (NN br. 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18)https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_10_110_3226.html (pristupljeno 14.02.2022.)
- [19] Hrvatska enciklopedija,
dostupno:<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62763>,(pristupljeno 10.01.2022.)
- [20] Hrvatska tehnička enciklopedija, Nautički turizam, dostupno: <https://tehnika.lzmk.hr/nauticki-turizam/>(pristupljeno 01.02.2022.)
- [21] HNB: Prihodi od turizma u 2017. godini 9,5 milijardi eura. Dostupno: <https://tockanai.hr/biznis/turizam/prihodi-od-turizma-u-2017-10035/>(pristupljeno 14.02.2022.)
- [22] Konkurentnost turističke destinacije i vrste turizma
https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AA_2018_c-dokumenti/180926_unwto_definicije.pdf
(pristupljeno 10.03.2020.)
- [23] Leksikografski zavod Miroslav Krleža (online). Turizam. Dostupno: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62763> (pristupljeno 14.02.2022.)

[24] Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Održivi razvoj. Preuzeto:

<http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/>

(30.01.2022.)

[25] Vlada Republike Hrvatske, Akcijski plan za obrazovanje za održivi razvoj. Preuzeto:

[https://www.odraz.hr/wp-](https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/09/akcijski_plan_za_odrzivi_razvitak.pdf)

[content/uploads/2020/09/akcijski_plan_za_odrzivi_razvitak.pdf](https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/09/akcijski_plan_za_odrzivi_razvitak.pdf)(30.01.2022.)

[26] Završni rad; Glavinović R.: Strateški ciljevi u pomorskom turizmu do 2020. godine;

Sveučilište u Splitu, Pomorski fakultet, Split 2018.

[27] https://www.split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=6078&PortalId=0

POPIS SLIKA I TABLICA

Slike

Slika 1. Koncept održivog razvoja [27]	14
--	----

Tablice

Tablica 1. SWOT analiza pomorskog turizam u Republici Hrvatskoj [15]	20
Tablica 2. Sustav turističkih proizvoda [15]	24